

ОСНОВНІ ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ РИСИ ЗАКОМУ УКРАЇНИ «ПРО АДВОКАТУРУ ТА АДВОКАТСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ»

Заборовський В.В.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

В даній роботі проведено аналіз деяких аспектів правового статусу адвоката у зв'язку з прийняттям нового Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність". Аналізуються практичні аспекти реалізації деяких норм цього Закону. Звертається увага на недоліки правового регулювання, зокрема щодо визначення кола повноважень адвоката.

Ключові слова: адвокат, адвокатська діяльність, адвокатський запит, правова допомога, гарантії діяльності адвоката.

В данной работе проведен анализ некоторых аспектов правового статуса адвоката в связи с принятием нового Закона Украины «Об адвокатуре и адвокатской деятельности». Анализируются практические аспекты реализации некоторых норм этого Закона. Обращается внимание на недостатки правового регулирования, в частности относительно определения круга полномочий адвоката.

Ключевые слова: адвокат, адвокатская деятельность, адвокатский запрос, правовой помощи, гарантии деятельности адвоката.

In this paper on analysis of some aspects of legal status of lawyer is conducted in connection with the acceptance of new Law of Ukraine "About advocacy and advocate activity". Analyzes the practical aspects of the implementation of some provisions of the Act.. Attention applies on the lacks of the legal adjusting, in particular in relation to determination of term of references of advocate.

Keywords: lawyer, advocacy, attorney requesting, legal assistance, guarantee of activity of advocate.

Відповідно до Конституції України наша держава є суверенною, демократичною та правовою державою (ст.1) та кожен має право на правову допомогу (ст.59). Держава гарантує надання клієнтам високоякісної професійної правової допомоги. З цією метою і було створено інститут адвокатури, яка повинна була б забезпечити реальність та доступність правосуддя. Одним із кроків забезпечення можливості надання високоякісної професійної правової допомоги є діяльність незалежної професійної адвокатури щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту. З цією метою і було ухвалено Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1], прийняття якого очікували багато років та на якого було покладено багато сподівань. Оскільки попередній Закон України «Про адвокатуру» вже не забезпечував ефективних умов для розвитку та діяльності адвокатури, а основне не відповідав сучасним реаліям здійснення ефективного захисту (представництва) в умовах правового суспільства. Беззаперечним залишається факт про необхідність та доцільність існування вказаного Закону, але його прийняття викликало неоднозначні відгуки як серед науковців, так і практикуючих адвокатів.

Проблема діяльності професійної на незалежної адвокатури завжди була актуальною та була предметом досліджень багатьох сучасних науковців. Серед вчених, які досліджували окремі аспекти даної проблеми, доцільно виокремити праці Варфоломєєвої Т.В., Сафулька С. Ф., Святоцького О. Д., Тація Л.В., Хотенець П.В. та інші.

Для розкриття питання про позитивні та негативні аспекти нового Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», автор ставить перед собою завдання провести теоретичний аналіз окремих положень даного Закону, зокрема що стосуються правового статусу адвоката, а саме щодо його прав та гарантій діяльності.

Необхідною умовою для належного здійснення адвокатом своєї діяльності в якості представника особи в цивільному процесі (захисника – в кримінальному) є чітке визначення його правового статусу в процесі, шлях належного врегулювання кола його прав та обов'язків, а також встановлення достатніх гарантій його діяльності.

Проаналізувавши положення вказаного Закону, на перший погляд, можна зробити висновок про значне підвищення правового статусу адвоката, шляхом значного розширення кола його повноважень, збільшення гарантій його діяльності. Але в даному випадку, на жаль, слід погодитися з твердженням Олександра Заруцького: «Новим законом обсяг професійних прав адвокатів кількісно збільшено, проте, здебільшого, не шляхом якісних змін, а шляхом, фактично, штучного

виокремлення певних прав із переліку тих, що гарантувалися і раніше» [2]. Крім того слід констатувати і той факт, що ряд з таких прав мають тільки декларативний характер і належним чином не можуть використовуватися в практичній діяльності адвоката.

Так, в п.7 ч.1 ст.20 даного Закону передбачено, що адвокат має право збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, в установленому законом порядку запитувати, отримувати і вилучати речі, документи, їх копії, ознайомлюватися з ними та опитувати осіб за їх згодою. В даному випадку зовсім неврегульованим є процесуальний порядок вилучення адвокатою від осіб речей та документів, а тому залишається незрозумілим механізм реалізації адвокатом вказаного права та процесуального статусу таких документів (речей), зокрема при розгляді цивільних справ.

Крім цього, позбавлено можливості належного використання адвокатом і такого закріпленого в Законі права на проведення опитування осіб за їх згодою. По-перше, знову ж таки не встановлено процесуального механізму реалізації адвокатом свого права, що може навіть мати своїм наслідком розцінювання судом дій адвоката, направлених на опитування осіб як тиск на свідка [3, ст.6]. По-друге, законодавцем не встановлена правова природа вказаних показань осіб, а саме щодо можливості їх віднесення до засобів доказування, що передбачаються, зокрема, ЦПК України.

Одним із важливих для адвоката як представника особи в цивільному процесі є його право на адвокатський запит, без якого значно утруднюється або взагалі є неможливим надання кваліфікованої юридичної допомоги. Більш детально правову природу адвокатського запиту та проблеми щодо його практичні проблеми щодо його реалізації були досліджені автором в його статті «Проблемні аспекти реалізації адвокатом права на запит» (Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. – 2011. – № 17. – С.103–104.). Великі сподівання на усунення недоліків, що перешкождали належній реалізації адвокатом права на запит були пов'язані з прийняттям вказаного Закону.

Беззаперечно даний Закон на значно вищому рівні врегулював дане питання. Врегулюванню цього питання присвячена значна за розмірами стаття 24 Закону. Позитивними моментами є: чітке визначення суті адвокатського запиту; встановлення заборони вимагати від адвоката подання разом з адвокатським запитом інших документів (крім копії свідчення про право на заняття адвокатською діяльністю, ордера або доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги); встановлення строку надання адвокатів відповідної інформації (п'ять ро-

бочих днів); та встановлення чіткої відповідальності за відмову в наданні інформації на адвокатський запит, несвочасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності (ст.212-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення). До негативних моментів правового регулювання адвокатського запиту можна віднести наступні:

встановлення Законом обмеження щодо надання інформації та копій документів, що містять інформацію з обмеженим доступом (до якої відносить і конфіденційна інформація), що може значно ускладнити адвокату реалізувати своє право на отримання інформації;

відсутність прямої вказівки на те, що інформація на запит надається безвідплатно, а зазначається лише те, що відповідь надається з компенсацією на друк затребуваних копій документів, якщо їх кількість перевищує 10 аркушів. Такий стан речей може призвести до того, що органи і посадові особи надаватимуть адвокатам відповіді на запити лише після проведення оплати, оскільки немає чіткої вказівки на безоплатність надання адвокатам такої інформації. Крім того, адвокат наперед може і не знати загальний об'єм витребуваної ним інформації, а тому враховуючи тривалість поштових переписок та вимогу про передню оплату за витребувану інформацію, все це може значно ускладнити (затягнути) процес реалізації адвокатом права на запит;

встановлення в Законі оціночної категорії «значного обсягу інформації» або «значної кількості даних», які є критерієм до можливості подовження строку розгляду адвокатського запиту до 20 робочих днів, може нівелювати ефективність даного механізму отримання інформації.

Безсумнівно, що крім ряду негативних, в даному Законі закріплена значна кількість й позитивних рис. Зокрема, в Законі закріплена кардинально нова систе-

ма формування кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури (їх склад обирається та відкликається виключно з-поміж числа адвокатів органами адвокатського самоврядування), що певним чином підвищує незалежність адвокатури в цілому.

Позитивними є також посилення гарантій захисту діяльності адвоката, зокрема встановлення обов'язку орган або посадові особи, які затримали адвоката або застосували до нього запобіжний захід, негайно повідомити про це відповідну раду адвокатів регіону. Також досить детально виписано також порядок проведення обшуку та огляду в адвокатів. Щодо інших гарантій, то вони мають здебільшого декларативний характер або дублюють норми існуючих законів.

До позитивних моментів можна також віднести і створення Національної асоціації адвокатів України (крім процедури формування її складу) та положення щодо можливості здійснення адвокатської діяльності в Україні не тільки громадянами, а й іноземцями, що лише, на думку автора, підвищить конкуренцію в сфері надання якісних правових послуг.

Дискусійними у зв'язку з прийняттям вказаного закону залишаються питання про притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності, щодо стажування особи, що виявила бажання стати адвокатом та інші, які є темами окремих наукових досліджень.

Отже, враховуючи вищевикладене можна зробити висновок, що прийняття Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» є значним кроком на покращення надання клієнтам високоякісної професійної правової допомоги. Однак, слід визнати, що цей Закон містить, крім ряду позитивних аспектів, ще й значну кількість недоліків, що можуть негативно відбитися на процес надання правової допомоги в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 62. – Ст. 17.
2. Заруцький Олександр. Щодо Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [Електронний ресурс] // Режим доступу до статті: <http://khpq.org/index.php?id=1346404980>
3. Мостовенко С. Адвокат - не посредник между чиновником и клиентом! // С. Мостовенко // Зеркало недели. –2012. – № 26. – С.6